

8. september 2009

Valgets kval

Hjemmesitting er uaktuelt - men hvem skal jeg stemme på?

Problemet begynner å bli akutt. De tradisjonelle veiene til avklaring er forsøkt. Hvilket parti er jeg mest enig med? Hvilket er jeg minst uenig med? Hvilke personer har jeg mest tillit til? Ingen av spørsmålene har entydige svar. Politisk er avstanden mellom partiene liten, ikke minst fordi de avslår å gå inn i tidens overordnede spørsmål. EU er ikke et tema, sies det. Ideologisk er det heller ikke meget å støtte seg til. Språkbruken varierer, men i praksis søkes løsninger heller pragmatisk. Pragmatisme er bra, men den degenererer alt for ofte til prinsippløs ettergivenhet for særinteresser og valgtaktiske hensyn. Ta veipolitikken som et eksempel. Nasjonale mål for stamveiene er helt gitt opp, og pengene fordeles i dragkamp mellom lokale interesser. Og personene? Det blir tydeligere for hvert valg: Politikk blir i mindre grad en samfunnstjeneste for personer som har vist sin dugelighet i et krevende yrkesliv, og snarere et springbrett for uerfarnes selvrealisering og vei til senere toppstillinger. Personvalg kan være aktuelt i kommunevalg, men blir ikke like virksomt for storting og regjering. Så, - que faire?

Mitt svar blir å identifisere den viktigste enkeltsaken hvor valgresultatet vil være avgjørende for utviklingen. Og det er - ? *Å unngå salg av de offentlig eide kraftverkene til private og spesielt til utenlandske interesser.*

I denne saken er det klare motsetninger mellom partiene. Høyre er fullt beredt på salg, med henvisning til sitt syn på hvordan kravet fra ESA-domstolen om likebehandling mellom private og offentlige aktører i forhold til konsesjonsloven kan ordnes. Fremskrittspartiet var på linje med Høyre i Bondevik II-regjeringen, men har øyensynlig oppfattet at "folk flest" i følge meningsmålinger er for offentlig eierskap, og uttaler seg ullent i programmet. I valgdebatten har de imidlertid sagt at de vil selge staten ut av Statkraft. Venstre og Kristelig Folkeparti er generelt for reduksjon av statlig eierskap i næringslivet, men sier ikke noe spesielt om kraftverkene.

De rød-grønne er derimot entydig for offentlig eierskap til vannkraftressursene. Så da går min stemme i valget til dem, nærmere bestemt til Arbeiderpartiet som mest realistisk kan stå imot privatiseringspresset og sikre verdiene i vannkraften for samfunnet. Det ligger et skjebnesvangert poeng i denne saken: Hvis salg til private/utlandet først finner sted, vil beslutningen aldri kunne reverseres. Man kan bare håpe at salg kan unngås så lenge at realiteten i saken blir forstått og akseptert i større politisk bredde.

Jeg har tidligere begrunnet hvorfor det er så viktig å beholde vannkraften i offentlig eie, <http://www.tjodareik.no/tema/tema%202007/070601%20kraftverkene.htm>. Et hovedargument er at man ved salg av et vannkraftverk aldri vil få oppgjør i forhold til de evigvarende verdiene i vannkraften. Ved diskontering av fremtidige inntekter til nåverdi

(=salgsverdi) blir inntekter ut over de første 30-35 år ikke tellende. Derfor blir i praksis salgsverdien den samme som verdien av utleie på 30 år, samlet kanskje 300-400 mrd kroner. For markedsentusiaster som mener at vannkraftverk vil drives bedre av private enn av det offentlige, kan utleie av driften være svaret. Jeg er ikke enig i at private vil drive bedre, men dette er ikke et avgjørende poeng.

Nå er det klare svakheter ved utleie også. Man vil eksempelvis ikke få avtaler som reflekterer den ukjente prisstigningen på elkraft i avtaleperioden. At prisen på energi generelt vil stige, kan det ikke være tvil om. At prisen på ren og lett regulerbar vannkraft vil stige ennå mer, er like sannsynlig. Men ettersom ingen kan si konkret hvordan prisveksten vil bli, vil det ikke være lett å forhandle den inn i en langsiktig leieavtale. Spesifisering av vedlikeholdsforpliktelsene i en leieavtale kan også by på problemer. Men gjennom å opprettholde det offentlige eierskapet sikrer man i hvert fall at verdien av denne felles naturressursen, som for 90% er utbygget av det norske folk, i det vesentlige kan "gjenvinnes" av det offentlige hvert 30 år. Det sikrer for all fremtid en betydelig realinntekt for det offentlige, således også når inntektene fra olje- og gassutvinningen er opphørt og pensjonsfondet er brukt opp.

Kampen om eierskapet til vannkraften utkjemper i en ramme av spørsmålet om likebehandling i forhold til konsesjonslovens bestemmelser om vederlagsfritt hjemfall til staten. Dette er en avsporing. Det er fullt mulig å finne løsninger som tilfredsstillter ESA-domstolens krav om likebehandling, og som fortsatt sikrer det nåværende offentlige eierskapet. Men saken kjøres omvendt: Det er de som i utgangspunktet ønsker å overføre nasjonalformuen til private som søker å bruke prosesser rundt konsesjonsloven som sitt redskap.

For en dypere gjennomgang av de rettslige spørsmålene i denne saken vises til faggruppen Energiveteranenes nettsted www.energiveteranene.no. Jeg takker en av energiveteranene, Hans Haakon Faanes for hans grundige gjennomgang av partiprogrammene. 